



3. Про загальну середню освіту : Закон України від 13.05.1999 р. № 651-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moral.gov.ua>.

4. Конституція України. – Х. : Веста : Ранок, 2006. – 64 с.

5. Про міліцію : Закон України від 20.12.1990 р. (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20.

6. Адміністративне право України. Академічний курс : [підручник] : у 2 т. / гол. редкол. В.Б. Авер'янов. – К. : Юридична думка, 2004. – Т. 1 : Загальна частина. – 2004. – 584 с.

7. Судові та правоохоронні органи України : [навчальний посібник] / керів. автор. кол. Г.О. Понамаренко та О.Ю. Снявська. – Х. : ФО-П Шейніна О.В., 2010. – 288 с.

8. Положення «Про спеціальний підрозділ судової міліції «Грифон» : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19.11.2003 р. № 1390.

9. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23.12.1993 р.

№ 3782-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [// zakon.rada.gov.ua/go/3782-12](http://zakon.rada.gov.ua/go/3782-12).

10. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [// zakon.rada.gov.ua/go/3781-12](http://zakon.rada.gov.ua/go/3781-12).

11. Організація діяльності міліції громадської безпеки : [навчальний посібник] / за заг. ред. В.І. Олефіра. – К. : КНТ, 2010. – 264 с.

12. Атаманчук Г.В. Государственное управление: организационно-функциональные вопросы / Г.В. Атаманчук. – М. : НПО : Экономика, 2000. – 302 с.

13. Оніщенко Н.М. Развитие социальности современных государственных и правовых систем / Н.М. Оніщенко // Держава і право. – К., 2001. – Вип. 14 : Юридична і політична наука. – С. 3–11.

14. Афанасьєв К. Сучасний формат адміністративних правовідносин / К. Афанасьєв // Право України. – 2008. – № 11. – С. 20–26.

УДК 342.9

ЗНИЩЕННЯ, ПОШКОДЖЕННЯ ТА ПСУВАННЯ ЯК СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТУПКУ

Задорожна Я.В., здобувач
кафедри адміністративного та господарського права
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Стаття присвячена розкриттю таких способів вчинення адміністративного проступку, як знищення, пошкодження та псування, а також класифікації адміністративних проступків за цими способами їх вчинення.

Ключові слова: спосіб вчинення адміністративного проступку, об'єкти матеріального світу, знищення, пошкодження, псування.

Статья посвящена раскрытию таких способов совершения административного проступка, как уничтожение, повреждение и порча, а также классификации административных проступков в зависимости от способов их совершения.

Ключевые слова: способ совершения административного проступка, объекты материального мира, уничтожение, повреждение, порча.

Zadorozhnaya Y.V. DESTRUCTION, DAMAGE AND DETERIORATION AS A WAY OF COMMITTING AN ADMINISTRATIVE OFFENSE

The article is devoted to disclosure of such methods of committing an administrative offense as destruction, damage and deterioration, as well as classification of administrative offenses depending on ways in which they occurred.

Key words: way of committing an administrative offense, objects of material world, destruction, damage, deterioration.

Постановка проблеми. Вже давно в юридичній літературі з адміністративно-деліктоного права назріла необхідність аналізу способу вчинення адміністративного проступку не на рівні окремої статті чи глави Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП), а на загальнотеоретичному рівні, тобто з визначенням загальних ознак цього правового явища в адміністративному праві та з визначенням місця відповідного поняття у категоріальному апараті адміністративного права України.

На законодавчому рівні спосіб вчинення адміністративного проступку іноді закріплюється так, що при цьому втрачається сутність заборони, яку адресує держава пересічним громадянам, що негативно позначається як на діяльності органів адміністративної юрис-

дикції, так і на рівні захисту прав і свобод людини і громадянина в межах провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Це і обумовлює необхідність ґрунтовного дослідження всіх елементів та ознак, які характеризують склад адміністративного проступку, серед яких особливе значення мають такі способи скоєння протиправного діяння, як знищення, пошкодження та псування. Всі ці способи можна об'єднати єдиним поняттям «протиправні діяння, які спрямовані на об'єкти матеріального світу та супроводжуються зміною їх властивостей».

Ступінь розробленості проблеми. Окремі аспекти способу вчинення адміністративного проступку розглядалися в працях О.М. Бандурки, Ю.П. Битяка, Є.С. Гера-

сименка, І.П. Голосніченка, Є.В. Додіна, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, Д.М. Лук'янця, О.І. Миколенка та інших науковців. Разом із тим, у науці адміністративного права комплексно на монографічному чи дисертаційному рівні ця проблема ще не досліджувалася.

Метою написання статті є розкриття змісту знищення, пошкодження та псування як способів вчинення адміністративного проступку, а також надання класифікації адміністративних проступків, передбачених КУпАП, за способом їх вчинення.

Виклад основного матеріалу. Понад соток складів адміністративних проступків містять таку кваліфікуючу ознаку способу протиправного діяння, як знищення, пошкодження та псування. Ці способи вчинення адміністративного проступку є розповсюдженими при кваліфікації адміністративних проступків, які вчиняються у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини (Глава 7 КУпАП) та в галузі транспорту, шляхового господарства і зв'язку (Глава 10 КУпАП). Інші глави Особливої частини КУпАП також містять окремі склади адміністративних проступків, які передбачають знищення, пошкодження та псування, як кваліфікуючу ознаку протиправного діяння (ст. ст. 46-1, 103-2, 104, 153, 166-16, 172-12, 212-4 КУпАП) [1].

Протиправні діяння, які спрямовані на об'єкти матеріального світу та супроводжуються зміною їх властивостей, знаходять різноманітне відображення в чинному адміністративно-деліктному законодавстві. Законодавець вживає і широко використовує при формулюванні статей Особливої частини КУпАП такі терміни-дієслова: «знищення», «пошкодження», «псування», «потрава посівів» і ін [2, с. 294–295]. Тобто виникає необхідність змістовного наповнення кожного з названих термінів.

Знищення – це дія, яка змінює властивості об'єкта, що призводить до повної та невідновної втрати ним своїх властивостей, експлуатаційних характеристик та призначення (наприклад, знищення знаків радіаційного забруднення чи необережне знищення військового майна).

Пошкодження це дія, що змінює властивості об'єкта, який у подальшому, як правило, без відповідного поновлення (ремонт, настроювання і ін.) не можна використовувати за призначенням (наприклад, пошкодження таксофонів), чи який перестає функціонувати у звичному режимі (наприклад, пошкодження сінокосів і пасовищних угідь на землях державного лісового фонду).

Псування – це умисне діяння (у формі дії чи бездіяльності), яке завдає об'єкту майнову шкоду (наприклад, псування жилих будинків, жилих приміщень, їх обладнання та об'єктів благоустрою).

Потрава посівів – це пошкодження або знищення посівів худобою або птахом.

Як бачимо, кожен із зазначених термінів має специфічну змістовну наповненість:

– знищення завжди відбувається у формі дії та характеризується як умисною, так і необережною виною;

– пошкодження теж завжди відбувається у формі дії та характеризується як умисною, так і необережною виною, але основна його відмінність від «знищення» полягає у тому, що пошкодження припускає можливість відновлення властивостей об'єкта матеріального світу в результаті ремонту речі чи рекультивації земельної ділянки, тоді як знищення взагалі не припускає можливості відновлення властивостей об'єкта. Тому в статтях Особливої частини КУпАП терміни «знищення» та «пошкодження» дуже часто доповнюють один одного. Наприклад, ст. 65-1 КУпАП передбачає відповідальність за знищення або пошкодження полезахисних лісових смуг та захисних лісових насаджень;

– псування може відбуватись як у формі дії, так і бездіяльності, але характеризується виключно умисною виною;

– потрава посівів завжди відбувається у формі дії, її суб'єктом є або власник худоби чи птиці, або особа, яка здійснює випас худоби, протиправні дії полягають у витоштуванні посівів та характеризуються як умисною, так і необережною виною.

Таким чином, протиправні діяння, які спрямовані на об'єкти матеріального світу та супроводжуються зміною їх властивостей (знищення, пошкодження та псування) характеризуються такими ознаками:

– вчиняються, як правило, у формі дії (наприклад, знищення лісових культур, сіянців або саджанців у лісових розсадниках і на плантаціях, а також молодняка природного походження і самосіву на площах, призначених під лісовідновлення), але іноді, коли мова йде про псування чи потраву посівів, можуть вчинятися й у формі бездіяльності (наприклад, псування сільськогосподарських та інших земель у результаті невжиття заходів по боротьбі з бур'янами);

– характеризуються як умисною, так і необережною виною. Законодавець лише іноді акцентує увагу на таких обов'язкових ознаках складу адміністративного проступку як умисел (наприклад, коли вживає термін «псування» чи, як це зроблено в ст. 214 КУпАП, використовує термін «навмисне знищення») та необережність (наприклад, при знищенні або пошкодженні лісу внаслідок необережного поводження з вогнем);

– посягають на об'єкти матеріального світу, до яких відносяться: знаки радіаційного забруднення, сільськогосподарські землі, протиерозійні гідротехнічні та водогосподарські споруди, газопроводи, лісові культури, обладнання пасажирських вагонів тощо.

Враховуючи форму правового закріплення способу в статтях Особливої частини КУпАП та його цільову спрямованість, пропонуємо таку класифікацію протиправних діянь, що спрямовані на об'єкти матеріального світу та супроводжуються зміною їх властивостей.

1. Знищення об'єктів матеріального світу. Адміністративна відповідальність виключно за знищення об'єктів матеріального світу передбачена ст. ст. 56, 76, 90, 92-1, 104, 116-16, 212-4 КУпАП. До цього способу вчинення адміністративного проступку відносяться:



- знищення громадянами межових знаків меж землекористувань;
- знищення корисної для лісу фауни;
- знищення тварин і рослин, види яких занесені до Червоної книги України;
- незаконне знищення архівних документів;
- знищення зібраного врожаю сільськогосподарських культур, що знаходиться у полі;
- знищення майна у разі банкрутства та знищення документів, які відображають господарську чи фінансову діяльність;
- навмисне знищення документів, пов'язаних із укладанням чи виконанням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) стосовно здійснення міжнародних передач товарів військового призначення та подвійного використання, на підставі яких були отримані дозволи, висновки чи міжнародні імпорتنі сертифікати, до закінчення строку їх зберігання, передбаченого законом.

2. Пошкодження об'єктів матеріального світу. Адміністративна відповідальність виключно за пошкодження об'єктів матеріального світу передбачена ст. ст. 61, 69, 72, 103-2, 104, ч. 2 ст. 109, 110, ч. 3 ст. 111, ч. 3 ст. 114, ч. 1 ст. 115, ч. 2 і 3 ст. 116, ч. 2 ст. 117, ч. 1 ст. 119, 136, 137, 139, 147, 148 КУпАП. До цього способу вчинення адміністративного проступку відносяться:

- пошкодження різного роду споруд та пристроїв спеціального призначення: газопроводів та їх устаткування при провадженні робіт; водогосподарських споруд і пристроїв; споруд і пристроїв сигналізації та зв'язку; аеродромного устаткування, аеродромних знаків, повітряних суден та їх устаткування; гідротехнічних споруд та обладнання або технічних засобів і знаків судноплавної і навігаційної обстановки; кабельної, радіорелейної, повітряної лінії зв'язку; таксофонів; автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів і технічних засобів регулювання дорожнього руху; залізничної колії, захисних лісонасаджень, снігозахисних загороджень та інших колійних об'єктів, споруд і пристроїв сигналізації та зв'язку;
- пошкодження внутрішнього обладнання транспортних засобів та плавзасобів: пасажирських вагонів, суден, автобусів, маршрутних таксі, тролейбусів або трамваїв, а також стекол локомотивів і вагонів, автобусів, маршрутних таксі, тролейбусів або трамваїв;
- пошкодження об'єктів, які відносяться до природних ресурсів чи природних об'єктів: сінокосів і пасовищних угідь на землях державного лісового фонду; лісу стічними водами, хімічними речовинами, нафтою і нафтопродуктами, промисловими і комунально-побутовими викидами, відходами і покидьками; насаджень колективних сільськогосподарських підприємств, інших державних і громадських чи фермерських господарств;
- пошкодження вантажу при перевезенні чи пристроїв, які забезпечують зберігання вантажу при перевезенні: пломб і запірних пристроїв вантажних вагонів, автомобілів, автомобільних причепів, контейнерів, трюмів та інших вантажних приміщень плавучих засобів; рухомого

складу, контейнерів, плавучих та інших транспортних засобів, призначених для перевезення вантажів, а також перевізних пристроїв; пошкодження пломб і запірних пристроїв контейнерів, зривання з них пломб, пошкодження окремих вантажних місць та їх упаковки, пакетів, а також огорож складів, які використовуються для виконання операцій, пов'язаних із перевезенням вантажів на повітряному транспорті; пошкодження контейнерів і транспортних засобів, призначених для перевезення вантажів на повітряному транспорті.

Як вже зазначалося, законодавець дуже часто передбачає в межах однієї статті Особливої частини КУпАП відповідальність і за знищення, і за пошкодження об'єктів матеріального світу. Пояснюється це тим, що в результаті вчинення протиправного діяння правопорушник може змінити властивості об'єкта матеріального світу таким чином, що, у одному випадку, ці властивості можна буде відновити (наприклад, відремонтувати пошкоджену річ), а в другому – об'єкт втрачає свої властивості назавжди та не зможе застосовуватися за призначенням. Адміністративна відповідальність одночасно за знищення і пошкодження об'єктів матеріального світу передбачена ст. ст. 46-1, 53, ч. 1 ст. 57, 65, 65-1, 66, 74, 75, ч. 2 ст. 77, ч. 2 ст. 116-2, 153, 172-12 КУпАП. До цих протиправних діянь відносяться:

- знищення або пошкодження знаків радіаційного забруднення або огорожі спеціально визначеної зони радіаційного забруднення;
- знищення або пошкодження протиерозійних гідротехнічних споруд, захисних лісонасаджень;
- знищення або пошкодження спостережних режимних свердловин на підземні води, а також маркшейдерських і геодезичних знаків;
- незаконна порубка і пошкодження дерев і чагарників; знищення або пошкодження лісових культур, сіянців або саджанців у лісових розсадниках і на плантаціях, а також мольодняка природного походження і самосіву на площах, призначених під лісовідновлення;
- знищення або пошкодження пожегозахисних лісових смуг, захисних лісових насаджень уздовж берегів річок, каналів, навколо водних об'єктів, гідротехнічних споруд, на смугах відводу автомобільних доріг, залізниць та інших захисних лісових насаджень;
- знищення або пошкодження підросту в лісах;
- знищення або пошкодження лісоосушувальних каналів, дренажних систем і шляхів на землях державного лісового фонду;
- знищення або пошкодження відмежувальних знаків у лісах;
- знищення або пошкодження лісу внаслідок необережного поводження з вогнем;
- знищення та пошкодження плавучих і берегових засобів навігаційного обладнання, зв'язку і сигналізації;
- знищення або пошкодження зелених насаджень, окремих дерев, чагарників, газонів, квітників та інших об'єктів озеленення в населених пунктах;
- необережне знищення або пошкодження зброї, бойових припасів, засобів пересуван-

ня, військової і спеціальної техніки чи іншого військового майна.

3. Псування об'єктів матеріального світу. Адміністративна відповідальність за псування об'єктів матеріального світу передбачена ст. ст. 52, ч. 2 ст. 57, 92-1, 104, 150 КУпАП. До цього способу вчинення адміністративного проступку відносяться:

– псування сільськогосподарських та інших земель;

– псування родовищ корисних копалин;

– псування архівних документів;

– зіпсуття зібраного врожаю сільськогосподарських культур, що знаходиться у полі;

– псування жилих будинків, жилих приміщень, їх обладнання та об'єктів благоустрою.

Висновок. На підставі проведеного аналізу можна зробити такий висновок. Протиправні діяння, які спрямовані на об'єкти матеріального світу та супроводжуються зміною їх властивостей (знищення, пошкодження та псування), характеризуються такими ознаками: посягають на різноманітні об'єкти матеріального світу; вчиняються, як правило, у формі дії, хоча іноді, коли мова йде про псування чи потрапу посівів, можуть вчинятися й у формі бездіяльності; характеризуються як

умисною, так і необережною виною, хоча псування вчиняється виключно у формі умислу.

За формою правового закріплення та цільовою спрямованістю протиправні діяння, які спрямовані на об'єкти матеріального світу та супроводжуються зміною їх властивостей, можна поділити на три групи, кожна з яких має свої особливості: 1) знищення об'єктів матеріального світу, в результаті вчинення якого відбувається повна втрата цим об'єктом своїх корисних властивостей; 2) пошкодження об'єктів матеріального світу, в результаті вчинення якого відбувається часткова втрата об'єктом своїх властивостей; 3) псування об'єктів матеріального світу, яке є умисною дією чи бездіяльністю, в результаті вчинення якої об'єкт частково втрачає свої властивості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР), 1984. – додаток до № 51. – ст. 1 122.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: науково-практичний коментар / А.С. Васильєв, В.М. Гаращук, Є.В. Додін [та інш.]; за заг. ред. А.С. Васильєва, О.І. Миколенка. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2010. – 1 024 с.